

**Mariusz Szram, *Wokół osoby i myśli Orygenesa*
(Lublin: Wydawnictwo KUL 2021). Ss. 477. 55 PLN.
ISBN 978-83-8061-928-9**

BOGDAN CZYŻEWSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, czybo@amu.edu.pl

Postać i myśl filozoficzno-teologiczna wybitnego wczesnochrześcijańskiego aleksandryczyka Orygenesa (185–253/254) od wieków stanowi przedmiot gorących dysput, a w ostatnim stuleciu stała się ona przedmiotem pogłębionych badań naukowych w środowisku patrologów, zwłaszcza niemieckich i francuskich. Na gruncie polskim autorytetem w zakresie tematyki orygenesowskiej, obok zasłużonego tłumacza dzieł aleksandryjskiego teologa i egzegety Stanisława Kalinkowskiego oraz krakowskiego jezuita, wykładającego na rzymskim Uniwersytecie Gregoriańskim, o. Henryka Pietrasa, jest ks. Mariusz Szram, patrolog związany od 25 lat z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II. Oprócz monografii książkowych, poświęconych w całości lub w dużej części poglądom Orygenesa, opublikował podczas wielu lat swojej pracy naukowej szereg wartościowych artykułów, rozproszonych jednak w różnych periodykach i pracach zbiorowych. Jednym z postulatów płynących ze środowiska polskich patrologów, zgłaszanych zwłaszcza przez nestora polskiej patrologii ks. Marka Starowieyskiego, było zebranie tych *miscellaneów* orygenesowskich i wydanie ich w jednym tomie. Dlatego też z radością należy przyjąć wydaną przez Wydawnictwo KUL książkę ks. Mariusza Szrama *Wokół osoby i myśli Orygenesa*, która wychodzi naprzeciw wspomnianym oczekiwaniom.

Sposób zredagowania tego opracowania jest nieco hybrydowy i rzadko spotykany, bowiem autor nie ogranicza się tylko do zebrania w jednym miejscu wydanych wcześniej tekstów, ale poddaje je aktualizacji i ujednocnieniu, nie tylko od strony tematyki, ale także opracowania przypisów i bibliografii (zachowanie ciągłości cytowania źródeł i publikacji między poszczególnymi rozdziałami; odwołania do aktualnych prac naukowych, opublikowanych po ukazaniu się pierwotnych wersji artykułów zgromadzonych w książce). Jest to bez wątpienia ujęcie oryginalne i potrzebne. Czytelnik otrzymuje bowiem z jednej strony nową, poprawioną i wzbogaconą wersję wcześniejszych tekstów, z drugiej zaś – może je czytać w sposób ciągły. Uzyskuje zatem rodzaj pierwszej w języku polskim spójnej monografii na temat istotnych zagadnień orygenesowskich, takich jak: kwestia autentyczności kastracji

i ważności święceń Aleksandryjczyka, a także jego poglądy na zagadnienia egzegetyczne, trynitarne, eschatologiczne, antropologiczne czy ascetyczne.

Teksty zawarte w książce *Wokół osoby i myśli Orygenesesa* mają walor źródłowych studiów naukowych, czego potwierdzeniem są erudycyjne przypisy. W stosunku do pierwotnych wersji artykułów zostały one z jednej strony nieco odchudzone – i słusznie – jeśli chodzi o zbyt obszerne cytaty w językach greckim i łacińskim. Z drugiej strony autor uzupełnił w przypisach informacje o najnowszej literaturze przedmiotu, podejmując w wielu miejscach dyskusję z przedstawionymi w niej tezami. Ponadto pierwotne wersje artykułów zostały poprawione, zmieniono ich strukturę, a niektóre teksty, zbliżone tematycznie, połączono w całość, nadając im większą spójność.

Monografia Szrama jest pracą poważną i potrzebną, zbierającą w całość i przedstawiającą w sposób uporządkowany jedne z najważniejszych tekstów, jakie napisano o Orygenesie w języku polskim w ostatnim ćwierćwieczu. Autor opiera się na tekstach źródłowych i konfrontuje je z literaturą przedmiotu, proponując ostatecznie jasne tezy, pozwalające czytelnikowi wyrobić sobie opinię na temat rzeczywistych poglądów Orygenesesa. Nie da się ukryć, że Szram jest zafascynowany autorem, o którym pisze. Nie prowadzi go to jednak do niepotrzebnej apologetyki Aleksandryjczyka ani utraty obiektywizmu względem jego doktryny. Nie można mu też odmówić analitycznej dokładności, z której jest znany w środowisku polskich patrologów. Wystąpienia na sympozjach i konferencjach ogólnokrajowych i międzynarodowych oraz liczne publikacje, świadczą o naukowej dojrzałości tego badacza antyku chrześcijańskiego i o jego fachowym podejściu do studiowanych problemów, czego wyraźnym dowodem jest recenzowana tutaj książka.

Z całą pewnością monografia Szrama powinna stać się lekturą obowiązkową dla wszystkich badaczy zajmujących się antykiem chrześcijańskim. Tezy w niej zawarte są bowiem aktualnymi punktami odniesienia w dyskusji nad życiem i myślą Orygenesesa. Powinny być one znane i wykorzystywane w dalszych badaniach nad twórczością wielkiego Aleksandryjczyka. Książka ta stanowi niewątpliwą pomoc w studiach teologicznych nie tylko z zakresu patrologii, ale także w innych dziedzinach, ponieważ ślady myśli Orygenesesa są dostrzegalne w wielu gałęziach teologii i na różnych etapach jej rozwoju.

Podsumowując, pozostaje wyrazić zadowolenie, że bardzo ważne teksty z zakresu życia i twórczości jednego z najważniejszych i najwybitniejszych teologów chrześcijańskich pierwszych wieków Kościoła znalazły się w jednym uporządkowanym tomie, dzięki czemu mamy możliwość poznania bogatej twórczości naukowej wielkiego Orygenesesa.